

BULGÁRIA

Folyóiratokról, hetilapokról

Az irodalmi élet könnyűlovasságát a saját arcukat kereső, egymástól eltérő programú, de lehetőleg sokfelé tekintő, szellemileg mozgékony folyóiratok adják. Ezt a fontos, demokratikus szerepet egyre jobban betöltik a bolgár irodalmi folyóiratok és hetilapok.

Az irodalmi élet Bulgáriában is, mint annyi közép-kelet-európai államban, a fővárosban összpontosul. A három legrangosabb és legközismertebb (egyúttal a legjobban olvasott) irodalmi folyóirat Szófiában jelenik meg. Az Új Íráshoz hasonló *Plamák* (Láng) már 1924-ben útjára indult, de a magyar lapársáival ellentétben kéthetente elhagyja a nyomdát. Az első szerkesztő, Geo Milev költő az 1923-as, szeptemberi felkelés eltiprása után írta Szeptemvri (Szeptember) című poémáját, majd költeményeiért 1925 tavaszán bíróság elé állították, és az ítélet másnapján meggyilkolták. Ennek a forradalmi és emberi helytállásnak a folytatói a folyóirat későbbi szerkesztői is, jelenleg Andrej Germanov. A *Plamák* hagyományairól, mostani irodalmi szerepéről Evtim Evtimov főszerkesztő-helyettessel, Dimitár Tanev felelős szerkesztővel és a költészeti rovat gazdájával, Hriszto Csernajejvvel beszélgettem. Véleményük szerint a folyóirat a fiatalabb nemzedékek képviselője, nem a legfiatalabb íróké, inkább a középnemzedéké. A jelenlegi bolgár irodalomban is két nagy nemzedéki (és ez nemcsak életkori különbséget mutat) kirajzást tartanak számon. Az első az ötvenes évek közepe után, a dogmatikus szemlélet felszámolásakor, a társadalmi kibontakozással egyidőben rajtolt. Képviselője többek között Szlav Hriszto Karaszlavov író-költő, a bolgár írószövetség főtájkára, vagy Evtim Evtimov költő is, vagy Jordan Radicskov író. Az utóbbi szerzőt a magyar olvasók ismerhetik, legutóbb például a „Mégegyszer a delfinekről” című antológiában jelent meg Január c. írása. A másik nemzedéki kirajzás (Sztaniszlav Sztratiev, Georgi Velicskov írók és Ivan Canev költő) a hatvanas évek végén kezdődött. Az új tehetségeket is rendbe bemutatják, mint Veszelin Jankov vagy Kánjo Koev novellistákat.

A *Plamák* nemcsak bolgár, hanem külföldi írókat is közöl. A Horizont rovatban rendszeresen publikálnak szovjet, lengyel és természetesen magyar írókat. Legutóbb Camus egyik novelláját, majd egy görög és cseh szerzőt mutattak be. A magyar—bolgár irodalmi együttműködés keretében Petőfi-számot állítottak össze. Többször szerepeltek Nagy László versei, de Ratkó József és mások költeményei is. Köpeczi Bélának a szocialista realizmusról szóló tanulmányát közölték. A folyóirat szerkesztői a rendszeres munka ellenére is elégedetlenek, a kölcsönös megismerés érdekében még több helyet akarnak a szocialista államok irodalmának folyamatos bemutatására szentelni.

Bulgáriában nincs olyan világirodalmi folyóirat, mint nálunk a Nagyvilág. A két nagy folyóirat, a Szeptemvri (Szeptember) és a *Plamák* mellett most egy harmadik, a *Szävremennik* indult, hogy a világirodalmi tájékozódást meggyorsítsák. A *Szävremennik* (Kortárs) évente csak négyszer jelenik meg, de egy-egy szám terjedelme

400 oldal. Az antológiához hasonlítható folyóirat alig kétéves múltra tekinthet vissza, főszerkesztője Andrej Guljaski, helyettesei Koljo Georgiev prózaíró és Csavdar Dobrev kritikus, aki Budapesten végezte az egyetemet, kitűnően beszéli nyelvünket, és rendszeresen ír a magyar irodalomról. Mihail Berberov felelős szerkesztő elmondta, hogy a folyóiratot az újszerűség és korszerűség jegyében szerkesztik, ezért nem közölnek például történelmi regényt. Az új folyóirat jellegzetessége még, hogy a világirodalmi kitekintés mellett a mai bolgár írók műveit is közli, ezzel lehetőséget teremt a kísérleti-útkereső alkotások publikálására.

A *Szävremennik* máris népszerű lett, pedig sokan tartottak attól, hogy csak a vajtfüllékek olvassák majd. A szerkesztőség a megjelent írásokból irodalmi műsört állított össze, amelyet kétszer is előadtak az egyik legnagyobb vegyipari üzem munkásainak. A siker talán nagyobb volt, mint az értelmiség körében. (A műsorba bekerültek Nagy László versei is!)

Egy-egy szám fele szépirodalom, a nagy terjedelem miatt 2—300 soros poémákat vagy akár regényeket is közölhetnek. Sikert arattak Joyce Dublini novellái, de az olvasók felfigyeltek Sagan kisregényére is. Minden számban bemutatott egy szovjet író, de összeállítást szerkesztettek az amerikai novellistákból is. Nagy László versei mellett Hermann István tanulmánya jelent meg a modernizmusról.

A folyóirat előnye még az elméleti igényesség. A Teória és kritika rovatban több érdekes tanulmány jelent meg. Szimeon Hadzsikoszev, a tehetséges kritikus a romantika és antiromantika kérdéseit feszegeti. Efrem Karanfilov pedig a korszerű útirajzok jellemzőit keresi. Az elméleti érdeklődés és publicisztikai hév erénye a legjelentősebb irodalmi hetilapnak, a *Literaturen Front*nak is. Főszerkesztője az előbb említett Efrem Karanfilov. A lap 1974 szeptemberében, a felszabadulási évfordulóval egyidőben ünnepelte harmincéves fennállását. Ebből az alkalomból két ünnepi számot adtak ki. Legerősebb a publicisztikai rovat. Vitákat rendeztek a köznevelésről, az irodalom oktatásáról, a természetvédelemről és az ifjúság helyzetéről.

A *Literaturen Front* (Irodalmi Front) az Élet és Irodalomhoz hasonlóan rendszeresen közöl verseket és novellákat is. Tematikus számokat is szerkesztenek, így jelent meg a Puskin-, majd a Pablo Neruda-összeállítás. Részt vettem egy szerkesztőségi értekezleten is, ahol a szenvedélyes és igényes hozzászólások azt mutatták, hogy a hetilapot demokratikus légkörben, vitatkozva, egymás véleményét kikérve szerkesztik. Itt is többször elhangzott, hogy a szerzők túl hosszsan, túl általánosan írnak. A valóság konkrét, alapos felmutatásának az igényét fogalmazták meg.

Nemcsak a Plamáék igyekeznek a fiatalok fórumává lenni. A *Pulsz* (Pulzus) a legfiatalabb írók lapja, amely kéthetente jelenik meg. Olyan, mintha a Magyar Ifjúság kulturális melléklete önálló lap lenne. Két másik irodalmi hetilap is említésre méltó: a *Narodna Kultura* (Népi Kultúra) és a *Narodna Mladezs* (Népi Ifjúság). Szép számmal jelennek meg vidéken is irodalmi-kritikai folyóiratok. Jelentőségük kisebb, mint nálunk, mégis érdemes figyelni a plovdivi *Trákijsára*, a gabrovói *Zornicára*. Az utóbbi címe magyarul Hajnalcsillagot jelent. Folyóiratot adnak ki még Várnában és Sztara Zagorában.

VARGA CSABA

JUGOSZLÁVIA

France Prešerenről, a fordító jogán

Százhetvenöt éve született egy nagy költő itt mindjárt a szomszédunkban, Szlovéniában, és alig ismerjük. Irodalmi köztudatunkból mindeddig legalábbis hiányzott a neve a romantika nagyjai közül. Pedig Prešeren nemcsak „köteles” vagy „udva-